

Inhoud

1	De mens als persoon	11
1.1	Opvoeden en opvoedingsdoel	11
1.2	Een uitstapje naar de wijsgerige antropologie	13
1.3	Taal, verlangen en handelen	14
1.4	Twee categorieën tweede orde verlangens	19
1.5	Persoonswording	23
1.6	Moraliteit en identiteit	25
1.7	Moraal	28
2	Ethiek, levensbeschouwing en publieke moraal	35
2.1	Ethiek	35
2.2	Morele gewoonten en emoties	38
2.3	Levensbeschouwing en moraal	40
2.4	Inhoud van de publieke/smalle moraal	44
2.5	Vervuilingen van het publieke domein	48
2.6	Non-moreel, moreel, immoreel, premoreel	50
3	Morele waarden en hun kenmerken	53
3.1	Waarden	53
3.2	Kenmerken van morele waardebegrippen	54
3.3	Burger en burgerschap	59
3.4	Fundamentele morele kwaliteiten	60
3.5	Basiswaarde: Beschermwaardigheid van het leven	64
3.6	Het leven als kunstwerk	67
4	Fundamentele kwaliteiten van de persoon	69
4.1	Het principe wederkerigheid	69
4.2	De instrumentele persoonswaarde beheerstheid	71
4.3	Vier morele persoonswaarden	72
4.4	(Moreel) beraad	77
4.5	De waarde van het beraad	81
4.6	De finale morele categorieën: verantwoordelijkheid en geweten	81
4.7	Moreel beraad in een dynamische samenleving	83
4.8	Behoeften zijn levensnoodzakelijk	84
4.9	Morele waarden hebben oude papieren	86

De morele intuïtie van kinderen

Respect en verantwoordelijkheid, vrijheid en geweten

Tom Kroon

ISBN 978 90 8850 532 4 NUR 849/854

2014 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

5	Fundamentele burgerschapskwaliteiten	87
5.1	Het principe gelijkheid	87
5.2	Drie morele burgerschapswaarden	90
5.3	De grondrechten	99
5.4	Normen	101
5.5	De wanorde van onze waardebegrippen	103
5.6	Morele waarden en goede gewoonten	105
5.7	De onhaalbaarheid van het goede	106
6	De persoon en morele waardenopvoeding	109
6.1	Morele opvoeding	109
6.2	Morele intuïtie	114
6.3	Deugden	117
6.4	Waar deugden toe leiden	118
6.5	Van waarden naar deugden	119
6.6	De deugd van het beraad	122
6.7	Verantwoordelijkheid en geweten	124
7	De deugden van goed burgerschap	125
7.1	Burger en democratie	125
7.2	Twee vormen van burgerschap	127
7.3	De deugden van de burger	130
7.4	De ‘kleine’ gecombineerd met de ‘grote’ deugden	134
7.5	Opvoeden tot democratisch burgerschap	135
7.6	Puberteit en burgerschap	139
7.7	Deugden tonen zich helaas lang niet altijd	139
7.8	Twee praktijkvoorbeelden	143
8	Morele emoties	145
8.1	Gevoelens, stemmingen en emoties	145
8.2	Emoties	146
8.3	Twee categorieën emoties	150
8.4	Twee subgroepen van morele emoties	152
8.5	Het empathisch vermogen	156
8.6	Plichtemoties meer in detail	158
8.7	Hoe emoties te cultiveren	163
8.8	De nood aan moraalpsychologisch onderzoek	169
8.9	Propaganda	170
9	Disciplineren en induceren	171
9.1	Drie disciplinerende opvoedingsstrategieën	171
9.2	De drie strategieën onder de loep	175
9.3	Pedagogisch induceren	177
9.4	Tekortkomingen	180

De morele intuïtie van kinderen

Respect en verantwoordelijkheid, vrijheid en geweten

Tom Kroon

ISBN 978 90 8850 532 4 NUR 849/854

2014 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

9.5	Partijdigheid	182
9.6	Aanvullende strategieën	184
9.7	De invloed van het temperament	185
10	Verantwoordelijkheid en geweten	187
10.1	Het geweten onder druk	187
10.2	Mensen aan het woord en een definitie	189
10.3	Functies van het geweten	191
10.4	Een stem uit de pedagogiek	192
10.5	Wanneer het geweten kan opspelen	193
10.6	Het ontstaan van het geweten	197
10.7	Hoe het geweten werkt	199
10.8	Als gewetensvorming niet plaatsvindt	199
10.9	Schuld en schaamte nader bekeken	201
10.10	Het conservatieve karakter van het geweten	204
10.11	De opvoeder	204
11	Ontwikkelingslijnen	205
11.1	Ontwikkelingspsychologische feiten en pedagogische adviezen	205
11.2	Van heteronomie naar autonomie	205
11.3	Lawrence Kohlberg: niveaus van ontwikkeling	207
11.4	Toelichting bij de eerste vier stadia	210
11.5	Commentaar op Kohlbergs opvattingen	212
11.6	Pedagogische aanwijzingen van baby tot puber	213
11.7	De baby en de dreumes: verleiden	214
11.8	De peutertijd: confronteren	214
11.9	De kleutertijd: inwijden	216
11.10	Het jonge kind: verankeren	217
11.11	De puberteit: herscheppen	222
12	Over profeten en gehandicapten	227
12.1	De noodzaak om normen (soms) te overtreden	227
12.2	Waarden- en normencrisis?	228
12.3	Zinloos geweld	231
12.4	Kinderen leren vrezén	233
12.5	Handicaps in het kind zelf	236
	Literatuur	239
	Schema's	
	Morele kwaliteiten	64
	Morele emoties	162
	Morele ontwikkelingsstadia volgens Kohlberg	208
	Pedagogische strategieën per levensfase	225

De morele intuïtie van kinderen

Respect en verantwoordelijkheid, vrijheid en geweten

Tom Kroon

ISBN 978 90 8850 532 4 NUR 849/854 2014 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam